

ВІДГУК офіційного опонента

кандидата наук з державного управління, доцента,
доцента кафедри економічної політики та менеджменту
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
ОРЛА ЮРІЯ ЛЕОНІДОВИЧА
на дисертаційну роботу Самойленка Владислава Сергійовича
на тему «Публічне управління сталим розвитком регіону
у повоєнний період»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1 Актуальність теми дисертаційного дослідження

Відновлення регіонів України, які зазнали значних втрат і руйнувань внаслідок повномасштабного російського вторгнення, висуває підвищені вимоги до результативності публічного управління. Залучення фінансових ресурсів, визначення інвестиційних пріоритетів та реалізація проєктів мають забезпечувати взаємопов'язані результати: відновлення економічної активності, збереження людського капіталу, доступність базових послуг і поліпшення стану довкілля. За обмеженості ресурсів особливого значення набуває здатність органів публічної влади узгоджувати ці завдання та оцінювати внесок управлінських рішень у довгостроковий розвиток територій.

У цьому контексті актуальним є забезпечення послідовного зв'язку між регіональними стратегіями, цільовими програмами, портфелями публічних інвестицій та вимірюваними результатами їх реалізації. Недостатня узгодженість цих складових ускладнює концентрацію ресурсів на пріоритетних напрямках, послаблює відповідальність за досягнення цілей і обмежує можливості своєчасного коригування регіональної політики. Тому наукового обґрунтування потребують механізми координації суб'єктів управління, відбору проєктів, розподілу фінансових ризиків та моніторингу результатів відновлення.

Для Харківської області зазначені питання мають особливе практичне значення. Збереження її промислового, науково-освітнього та інноваційного потенціалу потребує узгоджених рішень щодо захисту інфраструктури, підтримки підприємництва, організації критичних послуг і просторового

розміщення інвестицій. Важливою є здатність системи публічного управління враховувати взаємозалежність економічних, соціальних та екологічних процесів, поєднуючи поточні потреби громад із перспективними завданнями розвитку регіону.

Саме на обґрунтування такого взаємозв'язку спрямовано дисертаційну роботу Самойленка В. С. «Публічне управління сталим розвитком регіону у повоєнний період». Поєднання оцінювання регіональної резильєнтності з розробленням концептуальної моделі та організаційно-ресурсного забезпечення управління визначає актуальність дослідження, його наукову цінність і практичне значення для вдосконалення регіональної політики відновлення України.

2 Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Дисертацію виконано відповідно до планів наукових досліджень Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України. Зв'язок роботи з науково-дослідними темами конкретизовано у вступі через визначення особистого внеску здобувача.

За темою «Формування системи управління регіональними ринками теплової енергії» (номер державної реєстрації 0121U113542) автор виконав підрозділ щодо характеристики систем теплопостачання окремих населених пунктів з урахуванням безпекової експозиції територіальних громад. У межах теми «Синергетичні ефекти диверсифікації просторового розвитку України» (0124U000046) досліджено типи та світові тенденції просторового розвитку й ідентифіковано моделі повоєнного відновлення територій. За темою «Впровадження циркулярного підходу в секторах економіки України» (0124U005146) проаналізовано нормативно-правові засади його впровадження.

Зазначені напрями охоплюють просторовий, інфраструктурний та екологічний аспекти регіонального розвитку і змістовно пов'язані з теоретичними положеннями та прикладними результатами дисертації.

3 Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Робота має послідовну дослідницьку логіку: від розмежування основних категорій і систематизації управлінських підходів до оцінювання резильєнтності регіонів та розроблення концептуальної моделі та науково-практичних рекомендацій для прикордонного регіону. Мету конкретизовано у дев'яти взаємопов'язаних завданнях. Об'єкт і предмет дослідження узгоджені з його тематикою та прикладною спрямованістю.

Теоретичні положення спираються на аналіз наукової літератури та бібліометричних мереж із використанням Scopus і VOSviewer. Порівняння зарубіжних моделей відновлення здійснено за єдиною системою критеріїв. Це забезпечує основу для обґрунтування можливостей використання елементів європейського досвіду в українських умовах.

Методичний підхід до діагностики має індексно-динамічний характер і охоплює 15 локальних індикаторів економічної, соціальної та екологічної підсистем. Автор послідовно викладає процедури вінзоризації, нормалізації, ентропійного зважування та агрегування показників (с. 131–135). Поєднання наскрізного горизонту 2013–2024 рр. з окремими часовими інтервалами дає змогу розглядати накопичені зміни та відмінності реакції регіонів на послідовні шоки. Важливим є застереження автора щодо змісту ентропійних ваг, які відображають диференціацію динамічних показників, а не нормативну пріоритетність підсистем.

Прикладну частину побудовано на аналізі стратегічних документів, програм і проектного портфеля публічних інвестицій Харківської області. Виявлені розриви між цілепокладанням, програмним забезпеченням та проектною реалізацією покладено в основу запропонованого механізму. Сценарна оцінка до 2030 р. ілюструє очікувані напрями змін залежно від повноти реалізації програм та безпекових умов. У сукупності використані методи й наведений матеріал забезпечують належне обґрунтування основних положень, висновків і рекомендацій.

4 Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертації полягає в розвитку теоретико-методичних засад публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону через поєднання діагностики резильєнтності, безпекової диференціації територій та організаційно-ресурсного забезпечення відновлення. Найбільш вагомими вважаю такі результати.

Удосконалено концептуальну модель публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону, засновану на понятті «безпеково-адаптивне відновлення». Автор пов'язує збереження життєдіяльності, відновлення критичних функцій та інвестиційно-інноваційний розвиток із постійним безпековим ризиком. Модель охоплює інституційно-управлінський, структурно-економічний, інноваційно-екологічний і соціально-безпековий рівні. Її відмінною рисою є узгодження управлінських інструментів із зонами безпекової експозиції та цільовими орієнтирами зменшення втрат, скорочення часу

відновлення і максимізації резильєнтності (с. 240–265).

Удосконалено методичний підхід до діагностики резильєнтності регіонів України на основі змін показників між базовим і звітним періодами. Поєднання локальної типологізації та інтегрального оцінювання дозволяє зіставляти стан економічної, соціальної й екологічної підсистем та виокремлювати типи регіональних траєкторій розвитку. Прикладне значення має використання цього підходу для визначення неоднорідності накопичених наслідків воєнних шоків (с. 131–135, 204–209).

Удосконалено аналітичне забезпечення вибору моделі публічного управління повоєнним відновленням України. Порівняння досвіду Німеччини, Хорватії та Боснії і Герцеговини за дев'ятьма критеріями дозволило виокремити державоцентричну, євроінтеграційну моделі та модель зовнішнього протекторату. Обґрунтовано поєднання інституційної спроможності, револьверного фінансування і ринкових правил із євроінтеграційною логікою відновлення та збереження інституційної самостійності України (с. 65–99).

Дістало подальшого розвитку розмежування категорій «сталий розвиток», «сталість», «резильєнтність» і «відновлення». Визначення їхнього функціонального місця в управлінському процесі дозволило автору сформулювати публічне управління сталим розвитком як цілеспрямовану, багаторівневу та партисипативну діяльність, спрямовану на адаптивні зміни регіональної системи відповідно до цільової траєкторії розвитку (с. 28–48).

Дістало подальшого розвитку організаційно-ресурсне забезпечення публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону. Воно охоплює розподіл ролей між суб'єктами, безпековий аудит проєктів, диференціацію фінансових інструментів, трирівневий розподіл воєнних ризиків, цифровий моніторинг та дорожню карту. Цінність результату полягає у переведенні концептуальної моделі в послідовність управлінських дій, що замикають цикл «стратегія – програма – проєкт – результат» (с. 266–274).

5 Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення роботи полягає в поєднанні теоретичної логіки сталого розвитку з динамічним оцінюванням резильєнтності та інструментами публічного управління. Запропоноване трактування безпеково-адаптивного відновлення розширює підходи до управління регіонами, для яких безпекові загрози залишаються тривалим чинником розвитку.

Практична цінність результатів визначається можливістю їх застосування під час підготовки регіональних стратегій, програм комплексного відновлення

громад і портфелів публічних інвестицій. Зонування 56 територіальних громад Харківської області дає основу для диференціації вимог до автономності, резервування, захисту критичних функцій та розміщення активів. Запропонований алгоритм поєднує оцінювання внеску проєкту в резильєнтність із безпековим аудитом, визначенням фінансування та моніторингом реалізації.

Використання результатів підтверджено наведеними в дисертації відомостями про впровадження у діяльність Савинської селищної військової адміністрації Ізюмського району Харківської області (довідка № 01-09/302 від 30.07.2026 р.) та Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області (довідка № 04-41/3173 від 30.07.2026 р.). У першому випадку використано концептуальну модель, просторову диференціацію громад і чотирирівневу архітектуру управління, у другому – систему індикаторів результативності, підхід до формування портфеля проєктів та інструменти обґрунтування інвестиційних ініціатив (с. 26).

Особливої уваги заслуговує запропоноване узгодження публічних інвестицій із рівнем територіального ризику. Воно створює основу для обґрунтованішого відбору проєктів, координації джерел фінансування та розподілу відповідальності за очікувані результати відновлення.

6 Повнота відображення результатів в опублікованих працях

За відомостями дисертації, основні положення дослідження опубліковано у 12 наукових працях, з яких 7 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі 2 одноосібні, та 5 публікацій у матеріалах всеукраїнських і міжнародних конференцій. Особистий внесок здобувача у працях, виконаних у співавторстві, визначено в переліку публікацій. Результати дослідження апробовано на п'яти всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. Наведені матеріали свідчать про належне представлення основних напрямів дослідження у науковому середовищі.

7 Оцінка структури викладу та академічної доброчесності

Дисертація містить вступ, три розділи, висновки, переліки використаних джерел за розділами та додатки. Загальний обсяг становить 301 сторінку. Структура відображає перехід від теоретичного обґрунтування до діагностики та розроблення науково-прикладних управлінських рекомендацій.

У першому розділі визначено понятійно-категоріальну основу, систематизовано сучасні концепції й узагальнено зарубіжний та український досвід відновлення. Другий розділ містить методичний підхід і результати оцінювання трьох підсистем резильєнтності. Третій розділ присвячено аналізу

системи управління Харківської області, побудові концептуальної моделі та її організаційно-ресурсному забезпеченню. Висновки узагальнюють результати відповідно до поставлених завдань.

Роботу викладено державною мовою в академічному стилі. Таблиці, карти та схеми доповнюють аргументацію і дають змогу простежити логіку розрахунків та управлінських пропозицій. У тексті наведено посилання на використані джерела, зазначено походження інформації та авторський характер розроблених положень. Особистий внесок у спільні публікації розкрито окремо. Змістовий аналіз роботи засвідчує послідовність авторського дослідження та належне розмежування власних результатів і використаних наукових положень.

8 Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати дисертаційної роботи Самойленка В. С., вважаю доцільним висловити окремі зауваження і побажання, спрямовані на уточнення аргументації та посилення зручності практичного використання запропонованих положень.

1. Запропоноване автором поняття «безпеково-адаптивне відновлення» (с. 241) є важливою складовою концептуальної моделі публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону. Автор визначає його через здатність регіональної системи зберігати життєздатність, відновлюватися у нормативні строки, адаптувати просторову й організаційну структуру та продовжувати інвестиційно-інноваційний розвиток в умовах постійного безпекового ризику, а також окреслює його відмінність від вузького трактування резильєнтності. Водночас у теоретичній частині дисертації сама резильєнтність розглядається ширше, як здатність системи не лише відновлюватися, а й адаптуватися та структурно трансформуватися (с. 49–51), тоді як підхід Build Back Better також передбачає зменшення майбутньої вразливості та якісну трансформацію системи (с. 51–52). З огляду на це, на мій погляд, доцільно було б ще чіткіше конкретизувати специфічні ознаки саме «безпеково-адаптивного відновлення», зокрема показати, які управлінські рішення зумовлені постійним характером безпекового ризику та виходять за межі базових положень зазначених концепцій.

2. Авторська концептуальна модель публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону охоплює чотири взаємопов'язані рівні: інституційно-управлінський, структурно-економічний, інноваційно-екологічний та соціально-безпековий (с. 247–248). При цьому автор обґрунтовано пов'язує три останні рівні відповідно з економічною, екологічною та соціальною складовими резильєнтності, а інституційно-управлінському рівню відводить наскрізну

координуючу роль. Водночас у системі цільових показників і подальшого моніторингу основна увага зосереджується на прирості трьох складових резильєнтності, величині втрат та часі відновлення. У зв'язку з цим, на мій погляд, доцільно було б чіткіше визначити критерії або індикатори, за якими може оцінюватися власне результативність інституційно-управлінського рівня та його внесок у забезпечення узгодженості економічних, соціальних і екологічних змін.

3. Запропонований автором методичний підхід передбачає формування первинної чотиритипної класифікації регіонів за кожним локальним індикатором на основі нульового порогу та медіан додатних і від'ємних значень (с. 133–134), тоді як інтегральні індекси інтерпретуються за п'ятьма станами резильєнтності відповідно до шкали Харрінгтона (с. 135). Зважаючи на різне методичне призначення цих типологій, на мій погляд, доцільно було б більш наочно показати алгоритм їх спільної інтерпретації під час формування управлінських висновків. Особливо це стосується ситуацій, коли позитивна динаміка окремого локального показника не свідчить про реальне посилення резильєнтності регіону, що сам автор демонструє, зокрема, на прикладі екологічних показників Харківської області (с. 186, 260–261).

4. Порівняльний аналіз європейських моделей повоєнного відновлення дав автору змогу обґрунтувати селективний підхід до використання зарубіжного досвіду та визначити конкретні механізми, передумови їх застосування, очікувані ефекти й ризики для України (с. 83–84). Позитивно оцінюючи такий підхід, вважаю, що в подальшій конструктивній частині дослідження доцільно було б більш виразно простежити наступність між результатами цього порівняльного аналізу та елементами запропонованої концептуальної моделі й організаційно-ресурсного забезпечення. На мій погляд, це дало б змогу чіткіше визначити, які з відібраних зарубіжних механізмів безпосередньо інтегровано до авторської моделі, а які виконують переважно роль методичних орієнтирів.

5. В авторському визначенні публічного управління сталим розвитком регіону партисипативність визначено як одну з його сутнісних характеристик (с. 46). У конструктивній частині дослідження автор достатньо докладно розкриває процес підприємницького відкриття та участь у ньому підприємств, університетів, наукових установ, громад, інвесторів, експертних і громадських організацій (с. 250–254). Водночас у запропонованій суб'єктно-функціональній архітектурі та алгоритмі відбору проєктів формальне рішення покладається передусім на визначені органи публічного управління та Регіональну інвестиційну раду (с. 267–271). У зв'язку з цим, на мій погляд, доцільно було б

чіткіше визначити інституційний механізм включення результатів партисипативних процедур і підприємницького відкриття до формального процесу пріоритезації та відбору проєктів, зокрема статус відповідних пропозицій під час прийняття остаточних управлінських рішень.

6. Застосування вінзоризації в межах індексно-динамічного підходу до оцінювання регіональної резильєнтності (с. 131–135) дає змогу обмежити вплив екстремальних значень на Min–Max-нормалізацію та подальше ентропійне зважування. Автор, зокрема, зазначає, що у 2021–2024 рр. ця процедура застосовувалася для згладжування ефектів воєнного шоку (с. 158). Водночас за умов триваючої повномасштабної російської збройної агресії проти України окремі екстремальні значення можуть відображати не статистичні аномалії, а реальний масштаб втрат, руйнувань та наслідків тимчасової окупації відповідних територій. Тому методичне обґрунтування, на мій погляд, виграло б від проведення аналізу чутливості, зокрема, шляхом порівняння результатів із застосуванням вінзоризації та без неї для кількох найбільш характерних регіонів, з оцінкою впливу цієї процедури на підсумкові індекси та типологізацію.

7. Запропонована автором диференціація джерел та інструментів фінансування публічних інвестицій за зонами безпекової експозиції (табл. 3.21, с. 268), трирівнева система розподілу воєнних ризиків і профільні джерела фінансування регіональних програм (табл. 3.22, с. 269) мають безперечне практичне значення. Водночас для безпосереднього використання цих рекомендацій органами публічного управління, на мій погляд, доцільно було б чіткіше формалізувати критерії вибору конкретної комбінації фінансових інструментів на рівні окремого проєкту – з урахуванням зони безпекової експозиції, типу проєкту, ступеня його готовності до реалізації (с. 236), можливостей співфінансування та необхідного рівня розподілу ризиків. Це підвищило б операційну придатність запропонованого фінансового інструментарію.

Водночас висловлені зауваження мають переважно дискусійний та уточнювальний характер, не стосуються принципових засад дослідження і не знижують загальної позитивної оцінки його наукової новизни та практичного значення. Вони можуть бути враховані під час представлення результатів на захисті та подальшого розвитку авторських напрацювань.

9 Загальний висновок

Дисертаційна робота Самойленка Владислава Сергійовича «Публічне управління сталим розвитком регіону у повоєнний період» є завершеним

самостійним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне наукове завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних положень та розроблення практичних рекомендацій з удосконалення публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону України на засадах зміцнення резильєнтності.

Одержані результати характеризуються науковою новизною, логічно пов'язані з метою та завданнями роботи й мають прикладне значення для регіональних органів публічної влади та територіальних громад. Зміст дослідження відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

За актуальністю, змістом, науковою новизною, обґрунтованістю висновків і практичним значенням дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Самойленко Владислав Сергійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Доцент кафедри економічної політики та менеджменту
Навчально-наукового інституту
«Інститут державного управління»
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна,
кандидат наук з державного управління, доцент

Юрій ОРЕЛ

